

Гуцалюк І. Муніципальні органи влади та управління Західної Волині (січень – квітень 1918 р.) / І. Гуцалюк // VII Буковинська міжнар. іст.-краєзн. конф., присвячена 140-річчю заснування першого українського культурно-освітнього товариства на Буковині “Руська бесіда” (Чернівці, 27–28 лист. 2009 р.) : Тези / наук. ред. О. В. Добржанський. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – С. 135–137.

Муніципальні органи влади та управління Західної Волині (січень–квітень 1918 року)

Українська революція 1917–1921 років як одна з надбань державотворчих спроб українського народу не втрачає своєї актуальності й досі у вирішенні питань сучасної побудови громадянського суспільства. Його елементом в Україні є діяльність органів місцевого самоврядування. Застосування вітчизняного досвіду у цій сфері сприятиме налагодженню та вдосконаленню роботи самоврядних установ у регіонах нашої країни.

Ми звернулися до періоду Української Народної Республіки (УНР) січня–квітня 1918 року. Його особливістю є те явище, що муніципалітети функціонують за німецької та австро-угорської військової присутності у щойно проголошеній IV Універсалом незалежній Українській державі.

Мета – з’ясувати становище міського самоврядування (міських та земських структур) досліджуваного періоду та розглянути їхні взаємовідносини з німецькими й австро-угорськими окупаційними військами. Приклад Західної Волині дозволить ґрунтовніше висвітлити проблеми діяльності українських органів місцевої влади цього періоду.

Наприкінці грудня 1918 року – з початком українсько-більшовицької війни – українські політичні сили нагально починають пошук надійного зовнішнього союзника з метою вирішення означеного конфлікту. Ним стали Центральні держави, які на початку лютого 1918 року уклали сепаратний мир з Українською Центральною Радою (УЦР) [3, 123].

Варто наголосити на позитивних моментах союзницьких переговорів. На них вперше порушувалося питання Північно-Західних кордонів УНР, а IV Універсал став фактичним підтвердженням поборницьких устремлінь Центральної Ради. Щойно проголошена незалежність підштовхувала УЦР до швидкого закріплення місцевої влади у регіонах. На допомогу їй у цій справі мало прийти німецьке військове командування [5, 195].

Згідно домовленості союзні війська уже 18 лютого 1918 року вступили на Україну. Умовною лінією поділу їхнього територіального розміщення стала історична Волинь: південно-східну частину України, від Волині до лінії Ковель–Морозно–Старокостянтинів зайняли австро-угорські війська, для німецького війська відводилося інша частина Волині [5, 81].

Органи місцевої влади мали стати тією силою, яка повинна була прискорити процес побудови державності у регіоні. На території Західної Волині у цей час функціонували Думи, що були сформовані на основі муніципальної кампанії червня–вересня 1917 року, з явним домінуванням соціалістичного блоку [1, 500; 4, арк. 27]. Вибори перш за все показали ступінь поширення українського національного руху в містах України. У Західній

Волині він зумів здобути вагомі позиції. Так, у регіоні населення більш радикально налаштовувалося, що стало потужним поштовхом для розвитку революційних процесів.

Восени 1917 року відбулися вибори й до земських зборів. По їх завершенні земства стали переважно українськими за національним складом та сільськими за соціальним, до того ж у них суттєво скоротилося представництво національних меншин (росіян, поляків, євреїв), зросла роль міської інтелігенції [6, 9–10]. Після завершення першої українсько-більшовицької війни земські органи здебільшого віддували діяльністю правоохоронних органів – їм підпорядковувалася місцева міліція. Зважаючи на таку сферу впливу земств, німецькі та австро-угорські війська вважали їх осередком нестабільності. Тому окупаційне командування нерідко вживало репресивні заходи щодо земств, реквізувало їхнє майно [6, 15].

Варто зауважити, що фінансове становище місцевих органів самоврядування було надзвичайно складним. Відсутність повноцінного фінансування у січні–квітні 1918 року негативно позначилося на їх діяльності. Це змушувало муніципальні органи влади відмовлятися від проведення багатьох заходів соціально-економічного та культурного життя у краї [6, 12].

Отже, у означений період вага міських дум та земств у краї помітно зменшилась. Особливістю діяльності самоврядних органів стала відсутність конкретних спланованих дій щодо свого функціонування, що підкріплювалося невпевненістю у своєму існуванні [2, 147–149].

Поряд з цим у діяльності владних структур УНР та присутністю союзницьких військ були позитивні моменти, до яких перш за все відноситься зменшення більшовицького впливу серед населення Західної Волині та поступове закріплення самостійницьких настроїв у регіоні [3, 126]. Однак, між УЦР та німецьким командуванням назрівав конфлікт, основою якому було невирішене аграрне питання. 29 квітня 1918 року за підтримки німецького та австро-угорського командування владу у країні отримав гетьман П. Скоропадський.

Джерела та література

1. Бойко В. М. Вибори до Міських Дум 1917 (муніципальна кампанія) // Енциклопедія історії України : В 5 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ. : Наук. думка, 2003. – Т. 1 : А–В. – 2005. – 688 с.
2. Вінцковський Т. Місцеві органи влади і управління Центральної Ради в Херсонській губернії (березень 1917 – квітень 1918 рр.). — Дрогобич, 2002. — 169с.
3. Грицак Я. Й. Нарис історії України : формування модерної української нації XIX–XX ст. : [Навч. посібник для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів іст. фак. вузів, вчителів.] – К. : Генеза, 2000. – 360 с.
4. Державний архів Волинської області (далі ДАВО). – Ф. 3 (Луцька міська управа, м. Луцьк Волинської губернії). Оп. 1. Спр. 1714. Постановлення Луцькой городской думы. 6 января 1918 – 28 декабря 1918 года. – 103 арк.
5. Притуляк Павло Петрович. Україна і Брестський мир: від підписання до виконання (1917–1918 рр.) / Київський національний торговельно-економічний ун-т. — К., 2004. — 217с.

6. Стецюк В. Б. Земства Правобережної України в період Української національно-демократичної революції 1917–1920 рр. : автореф. дис...канд. іст. наук.: 07.00.01 / Чернів. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2009. – 20 с.